

Олександр Васильєв

ORCID ID 0000-0002-9492-5594

Андрій Зельницький,

кандидат педагогічних наук, професор

ORCID ID 0000-0002-3910-7329

Володимир Оліферук

ORCID ID 0000-0002-0722-7561

Надія Шабатіна

ORCID ID 0000-0002-5066-9517

Національний університет оборони України

імені Івана Черняхівського

DOI 10.33099/2617-1775/2019-01/57-69

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США

У статті розглядаються основні аспекти та особливості функціонування системи підготовки викладачів до педагогічної діяльності у вищих військових навчальних закладах США. На підставі аналізу наукових публікацій з даної проблематики сформульовано тенденції розвитку системи підготовки викладацького складу як безперервного процесу професійно-педагогічного вдосконалення та розвитку особистості педагога. За результатами аналізу досвіду США з питань підготовки до педагогічної діяльності та підвищення професійної кваліфікації викладачів пропонуються напрями його використання у вітчизняних вищих військових навчальних закладах.

Ключові слова: педагогічна діяльність; викладач; професіоналізм; компетентність; кваліфікація; континуум; вищий військовий навчальний заклад.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до якості військової освіти та рівня професіоналізму військових кадрів, які визначено з урахуванням бойового досвіду застосування Збройних Сил України, обумовлюють принципові зміни в організації й змісті освітнього процесу, вдосконалення педагогічної діяльності та компетентності викладачів вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ).

Ефективність реалізації заходів щодо підвищення якості військової освіти значною мірою залежить від педагогічного професіоналізму викладачів ВВНЗ. Однак, на цей час можна констатувати, що завдання педагогічної підготовки та підвищення кваліфікації викладачів ВВНЗ вирішуються не в повному обсязі та порівняно з військовими навчальними закладами країн-членів НАТО, насамперед США, не здійснюється їх системна підготовка до педагогічної діяльності.

З урахуванням зростання вимог до професійної компетентності випускників ВВНЗ актуальним є завдання створення сучасної системи педагогічної підготовки та перепідготовки викладачів з використанням позитивного досвіду провідних військових навчальних закладів США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика знайшла відображення в наукових працях М.В. Кларіна, Н.І. Костиної, К.В. Корсака,

М.І. Нещадима, Н.Г. Чумичьова [6–8, 15–16, 25]. У цих наукових дослідженнях визначається, що питання вдосконалення системи освіти та підготовки викладачів для вищої школи традиційно є пріоритетними серед соціально-гуманітарних проблем, які мають важливе суспільне значення. При цьому державна політика у сфері освіти орієнтована на впровадження у вищих навчальних закладах результатів новітніх наукових досліджень, передових інформаційних та освітніх технологій.

Фундаментальні основи оновлення системи професійної підготовки педагогів вищої школи, теоретичні та методичні засади формування професіоналізму, професійної культури, професійної майстерності і, власне, професійної компетентності викладачів вищих навчальних закладів розкриваються в працях С.С. Вітвицької, Н.В. Гузій, О.І. Гури, О.А. Дубасенюк, І.Ф. Ісаєва, Н.В. Кузьміної, А.К. Маркової, О.І. Навроцького, М.М. Нечаєва, В.П. Пастухова, В.А. Семиченко, В.О. Сластьоніна [1, 20, 2–4, 9, 10, 12–14, 19, 21, 22] й ін.

У наукових працях з педагогіки вищої військової школи (Е.Я. Лусс, М.І. Нещадим, В.Н. Новіков, Л.В. Олійник, І.О. Хорєв, В.В. Ягупов) охарактеризовані сутність і особливості професійно-педагогічної діяльності військового педагога і військового керівника [11, 15–18, 23, 24, 26].

Мета статті. Розвиток теорії педагогіки та психології, дослідження проблем формування умов для саморозвитку особистості, розгляд освіти як безперервного процесу, який характеризує життєдіяльність сучасної людини, обумовили підвищення зацікавлення питаннями професійної підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи.

Останнім часом у розвинутих країнах світу розроблені та запроваджені кваліфікаційні вимоги до викладачів вищої школи, створено спеціальні освітні структури, які здійснюють професійну підготовку викладачів до педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах.

Недостатня увага до цієї проблеми в системі вищої освіти України у цілому та системі вищої військової освіти зокрема обумовили мету підготовки даної статті та постановку наукового завдання – проаналізувати досвід провідних військових навчальних закладів США щодо системи підготовки та розвитку професіоналізму викладацького складу, визначити напрями його використання у вітчизняних ВВНЗ для підготовки викладачів до педагогічної діяльності.

Методи дослідження. Використовувалися такі загальнонаукові методи дослідження: аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід до розгляду проблеми та виконання наукового завдання даної статті.

Виклад основного матеріалу. Особливістю підготовки викладачів у спеціальних освітніх структурах провідних країн світу є цілеспрямоване, систематичне формування практичних навичок і вмінь як важливої складової професійно-педагогічної кваліфікації, у той час як традиційна система підготовки викладачів приділяє основну увагу науково-теоретичній кваліфікації

педагога, а практичній складовій педагогічної діяльності відводить другорядне значення.

Концептуальною підставою підготовки викладачів вищих навчальних закладів до останнього часу залишалося “учнівство”, ураховуючи те, що формування професійно значущих вмінь здійснювалося методом проб та помилок у процесі педагогічної діяльності [7, с. 14].

В окремих наукових дослідженнях професіоналізм викладача характеризується категорією “професійно-педагогічна культура” [4; 14, с. 19]. У цих дослідженнях визначається, що уявлення про професійно-педагогічну культуру викладача змінювалися від універсалізму до енциклопедизму як професійної характеристики лекційної майстерності, ораторського мистецтва до професійно-педагогічної культури як узагальненого показника високої педагогічної кваліфікації. Найважливішими особистими елементами професійно-педагогічної культури викладача завжди вважалися високі моральні якості, інтелект, ерудиція.

У педагогічній літературі США, яка присвячена проблематиці професійної компетентності викладачів, визначають п'ять основних якостей педагога-професіонала:

ентузіазм у роботі;

ясність і доступність у роз'ясненні навчального матеріалу;

якісна організація підготовчого етапу навчального заняття та вміння проведення самого заняття;

вміння організувати цикл заходів, які стимулюють інтерес до навчальної дисципліни;

захопленість і знання своєї навчальної дисципліни [27, с. 56].

У США питання підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів, досягнення ними високого професійно-педагогічного рівня набувають усе більшого значення. Активну участь у вирішенні цих питань беруть державні структури. Наприклад, в одній із урядових програм у сфері освіти пріоритетним завданням була визначена підготовка та вдосконалення професійної майстерності викладацького складу вищих навчальних закладів [7, с. 17]. У розв'язанні проблеми підвищення професійної компетентності викладачів активну участь беруть також і служби психологічного консультування.

Основні вимоги до викладацького складу вищих навчальних закладів США передбачають постійний процес професійно-педагогічного вдосконалення та розвитку особистості педагога. Сучасна концепція педагогічної підготовки викладачів у США розглядає процес професійного зростання педагога у рамках освіти дорослих як елемент системи безперервної освіти.

Етапами підготовки викладачів вищих навчальних закладів США до педагогічної діяльності є аспірантська та спеціальна психолого-педагогічна підготовка у системі підвищення кваліфікації. Між двома етапами підготовки

здійснюється практичне виконання обов'язків асистента викладача вищого навчального закладу.

У процесі спеціальної психолого-педагогічної підготовки викладачів використовуються сертифікаційні навчальні програми – *континууми*, які розраховані на 200–400 навчальних годин. Категорія “континуум” походить від латинського *continuum* – безперервне. Освітній континуум – це безперервна сукупність структурних елементів освітнього процесу, який організований для досягнення визначених цілей підготовки та отримання відповідних кваліфікацій.

Після успішного завершення зазначеної підготовки викладачам видається кваліфікаційний сертифікат, який надає право займатися педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах США.

Сертифікаційним навчальним програмам підготовки викладачів – континуумам притаманна багаторівневність та варіативність, як у сертифікаційному континуумі, що розроблений у Військово-повітряній академії у Колорадо [28, с. 67]. Зміст сертифікаційного континууму Військово-повітряної академії наведено в таблиці.

Таблиця

Сертифікаційний континуум для отримання кваліфікації “Викладач вищої школи”

Показники підготовки викладачів	Учасники програми підготовки викладачів		
	Усі аспіранти першого року навчання	Аспіранти, яких спеціально відібрано для навчання за програмою	Аспіранти, які успішно виконують докторську програму та проводять заняття за окремими розділами навчальних курсів
1	2	3	4
Вимоги до учасників програми	Відвідування занять досвідчених викладачів та участь у конференціях	1. Наявність індивідуального плану роботи. 2. Проведення навчальних занять під керівництвом досвідчених колег. 3. Участь у “круглих столах” з питань методики викладання. 4. Проведення лекцій за окремими розділами навчального курсу. 5. Розроблення індивідуальних проектів	1. Участь у 20 семінарських заняттях з педагогіки вищої школи. 2. Участь у 20 семінарських заняттях з питань методики викладання. 3. Консультації з питань розроблення індивідуального стиля викладання. 4. Обговорення та аналіз занять, які зафіксовано на відео. 5. Відвідування занять, які проводять аспіранти, досвідченими колегами. 6. Складання викладацького досьє (portfolio)

1	2	3	4
Зміст програми (тематика)	1. Планування окремих навчальних курсів. 2. Організація освітнього процесу. 3. Методика підготовки та проведення лекцій. 3. Проведення кількох навчальних занять (педагогічна міні-практика)	1. Формування професійно важливих вмінь і навичок викладача. 2. Потреби кадетів та їх врахування в освітньому процесі. 3. Загальні питання викладання як професії	1. Питання загальної педагогіки. 2. Методика організації контролю знань кадетів. 3. Професійна етика. 4. Особистий професійний розвиток. 5. Особисті стили навчання та освіти. 6. Питання планування навчального матеріалу заняття
Оцінювання	Оцінювання роботи аспірантів безпосередніми учасниками програми	Оцінювання роботи аспірантів викладачами-наставниками	Оцінювання роботи аспірантів викладачами-наставниками та адміністрацією вищого навчального закладу

Основою офіцерського корпусу є кадрові офіцери, які закінчили академії видів збройних сил, що підпорядковані Міністерству оборони США: академію у Вест-Пойнті (сухопутні війська), штат Нью-Йорк; академію в Аннаполісі (військово-морські сили), штат Меріленд; академію у Колорадо-Спрінгс (військово-повітряні сили), штат Колорадо.

Кадрових офіцерів тактичного рівня також готує Академія берегової охорони у Нью-Лондоні (штат Коннектикут), яка у мирний час належить до Міністерства національної безпеки США. Академія берегової охорони є єдиною серед військових академій видів збройних сил, для прийому на навчання до якої вступникам не потрібна рекомендація конгресмена США.

Підбір і професійна діяльність педагогічного складу ВВНЗ США значною мірою визначаються специфікою й особливостями підготовки офіцерського складу у військових академіях, вимогами воєнно-стратегічного керівництва країни до розвитку збройних сил та стандартів підготовки військових фахівців.

Особливості системи підбору та підготовки викладацького складу у провідних ВВНЗ США розглянемо на прикладі Академії військово-повітряних сил у Колорадо-Спрінгс (далі – академія), яку було створено у 1954 році.

Командує академією начальник у військовому званні “генерал-лейтенант”. У 2013 році академію очолила жінка – генерал-лейтенант Мішель Джонсон (дев’ятнадцятий за рахунком начальник академії). Крім начальника, у складі академії передбачено ще дві посади вищого офіцерського складу (військове звання “бригадний генерал”): командир крила кадетів та начальник навчального процесу.

Перший начальник академії генерал-лейтенант Хуберт Хармон основне завдання академії сформулював таким чином: “Кінцева мета академії – готувати генералів, а не лейтенантів”. Отже, випускник академії має бути

насамперед офіцером-лідером, який за своїми військово-професійними якостями та амбіціями спроможний і повинен прагнути стати генералом.

За змістом та складністю навчальну програму академії можна порівняти з програмами таких відомих у світі вищих навчальних закладів США, як Массачусетський технологічний інститут, Каліфорнійський та Гарвардський університети.

Постійний склад академії нараховує більше 4000 осіб, у тому числі до 2400 військовослужбовців (близько 1300 офіцерів, 1100 солдатів і сержантів) та понад 1800 осіб цивільного персоналу. Це – викладачі, інструктори та обслуговий персонал.

Педагогічний склад академії включає близько 700 викладачів, більше 90% з яких складають офіцери, в основному у військовому званні “капітан” або “майор”. При цьому всі викладачі загальнотеоретичних дисциплін (близько 600 осіб) мають ступінь магістра, з них до 40% – доктори філософії за відповідною спеціальністю [28].

Відбір кандидатів на викладацькі посади здійснюється на підставі проведення конкурсу. У процесі відбору педагогічного складу основними критеріями є їх професійна компетентність, наявність кваліфікаційного сертифіката, комунікативні здібності.

Строк служби в академії у більшості викладачів становить чотири роки, з урахуванням цього щорічна ротація педагогічного складу набуває 120–180 осіб. Такий підхід, на думку керівництва академії, забезпечує тісний зв'язок освітнього процесу з оперативною й бойовою підготовкою авіаційних частин, службовою діяльністю інших підрозділів та органів військового управління військово-повітряних сил.

За штатом академії визначено низку посад (протягом останніх років – 22 посади викладачів), які займають на постійній основі досвідчені викладачі – професори. Вони мають право працювати в академії до досягнення 64-річного віку, після цього повинні вийти на пенсію.

Крім викладачів академії, курс лекцій по найскладніших за змістом навчальних дисциплінах проводять професори, запрошені з провідних цивільних університетів факультетськими кафедрами строком на три роки, а також відомі в країні вчені, які мають значні наукові досягнення за відповідними галузями знань та напрямками наукових досліджень.

Щорічно за контрактом зі строком на один рік академія також запрошує шість найбільш відомих у США професорів, крім вищезазначених [28, с. 45].

Чисельність викладацького складу по кафедрах розподіляється з урахуванням пріоритетності навчальних дисциплін в освітньому процесі. Наприклад, викладання військової підготовки забезпечують близько 90 офіцерів-викладачів; заняття з фізичної підготовки проводять понад 80 викладачів і тренерів.

Із загальнотеоретичних навчальних дисциплін найбільшими за складом є кафедри: математики – більше 50 викладачів; фізики – близько 40 викладачів; аеронавтики та астронавтики – близько 40 викладачів; англійської мови – до

40 викладачів; іноземних мов – більше 30 викладачів (в академії на вибір кадетів можливо вивчати одну із восьми іноземних мов, які викладають на кафедрі, у тому числі китайську, японську, арабську, руську). На інших кафедрах працюють у середньому до 27 викладачів.

Проведення льотній підготовки для навчання польотів на літаках забезпечують більше 30 льотчиків-інструкторів, стільки ж навчають польотів на планерах і дельтапланах, є також інструктори-парашутисти [28, с. 32].

На думку фахівців Міністерства оборони США, військові навчальні дисципліни у ВВНЗ не повинні перевищувати 15% від загального обсягу навчальних годин. Вважається, що випускник ВВНЗ повинен бути, в першу чергу, високоінтелектуальним, високоосвіченим офіцером, за багатьма параметрами переважати випускника будь-якого з престижних цивільних університетів [18, с. 65].

Проведений аналіз наукових публікацій за даною проблематикою [6; 7; 8; 15; 16; 25] дає змогу сформулювати тенденції розвитку системи підготовки викладацького складу вищої школи США, у тому числі вищих військових навчальних закладів:

підготовка та перепідготовка викладачів вищої школи здійснюється у системі безперервної освіти за такою схемою: навчання в аспірантурі – виконання обов'язків асистента викладача – участь у багаторівневих програмах психолого-педагогічної підготовки викладачів (сертифікаційні континууми) – отримання кваліфікації “Викладач вищої школи” – робота викладачем;

зміст професійної підготовки майбутніх викладачів удосконалюється запровадженням інтегрованих курсів, педагогічної практики, збільшенням професійно-педагогічної складової докторських програм для отримання ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю;

розроблено та використовуються сучасні сертифікаційні навчальні програми – континууми для кандидатів на зайняття посади викладача вищого навчального закладу, обов'язковим є проходження спеціальної психолого-педагогічної підготовки та отримання кваліфікаційного сертифіката;

здійснюється стимулювання викладачів до безперервного підвищення професійної кваліфікації та педагогічної майстерності, зокрема: використовується диференційний підхід до оплати праці викладачів; пропонуються контракти на довгострокове виконання обов'язків викладача та підвищення у посаді;

розробляються та запроваджуються спеціальні програми професійної адаптації викладачів-початківців, у тому числі індивідуальне консультування, участь у роботі професійних комітетів та асоціацій;

професійно-педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів, проведення реформ у галузі вищої освіти є невід'ємною частиною загальнодержавних соціально-економічних програм уряду США, на реалізацію яких виділяються значні фінансові ресурси;

періодичну ротацию та конкурсний відбір викладацького складу вищих військових навчальних закладів проводять з метою отримання офіцерами-

викладачами практичного досвіду на відповідних посадах у військах та органах військового управління.

У ВВНЗ США не існує єдиних методичних рекомендацій для викладачів щодо проведення навчальних занять, але є низка методів навчання, які найчастіше застосовуються в освітньому процесі, а саме: лекційний метод, метод запитань та відповідей, метод дискусій, ситуативно-рольові методи, метод навчання з використанням спільного розв'язання навчальних проблем.

У методичних розробках ВВНЗ США, присвячених характеристиці методів навчання, використовується така структура: вказуються переваги методу, його недоліки, рекомендації викладачам щодо використання методу в освітньому процесі [6, с. 67–69].

Значна частина навчального часу в освітньому процесі ВВНЗ США відводиться для розгляду проблемних питань у малих за чисельністю навчальних групах. На таких заняттях домінують метод запитань та відповідей і метод дискусій, що стимулює інтерес до вивчення навчальних дисциплін, дає змогу оцінити якість засвоєння навчального матеріалу, розвіває практичні навички використання теоретичні знань. Зазначені методи навчання передбачають високу педагогічну майстерність викладача, наявність значного часу для підготовки к заняттю, здійснення ретельного планування дискусії.

У методичних розробках ВВНЗ США викладачам рекомендовано використовувати ці методи лише під час вивчення складного за змістом матеріалу і в малих за чисельністю навчальних групах (у разі збільшення чисельності групи ефективність цих методів значно зменшується) з обов'язковим застосуванням технічних та інших допоміжних засобів навчання, мати план проведення дискусії. [28, с. 128].

У педагогічній діяльності викладачів ВВНЗ США приділяється значна увага методам комунікації, встановленню між педагогічним складом і кадетами стосунків, які ґрунтуються на довірі [25; 27, с. 36].

Отже, завдання якісної професійної підготовки фахівців для Збройних Сил можуть бути реалізовані лише тоді, коли підготовка головної фігури ВВНЗ – викладача – буде відповідати сучасним вимогам і забезпечувати гармонійне поєднання науково-професійних, методичних, психолого-педагогічних, суспільно-культурних та інших аспектів його діяльності [5, с. 103–104].

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, проведений аналіз особливостей системи підготовки викладацького складу провідних ВВНЗ США свідчить, що до педагогічної діяльності допускаються лише офіцери та цивільний персонал, які пройшли конкурсний відбір, спеціальну психолого-педагогічну підготовку, отримали кваліфікаційний сертифікат викладача вищої школи. Основна частина викладацького складу ВВНЗ США проходить через процес ротації.

В освітньому процесі беруть участь відомі вчені, провідні фахівці у відповідних галузях науки і техніки, професори цивільних університетів, з якими підписується контракт на строк від 1 до 3 років.

Подібний підхід до комплектування викладацького складу, наявність системи підготовки до педагогічної діяльності забезпечують високу якість освітнього процесу, який відповідає рівню та стандартам провідних університетів країни. Значну роль у цьому відіграють професійна компетентність та педагогічна кваліфікація викладачів.

Отже, досвід провідних ВВНЗ США щодо організації підготовки викладачів до педагогічної діяльності заслуговує окремого наукового дослідження для подальшого творчого використання у системі військової освіти України, зокрема:

організація спеціальної психолого-педагогічної підготовки викладацького складу на підставі сертифікаційних навчальних програм – континуумів та практика отримання кваліфікаційного сертифіката на право займатися педагогічною діяльністю;

запрошення у ВВНЗ на контрактній основі відомих учених і провідних фахівців у відповідних галузях знань.

Результати дослідження даної проблематики доцільно у подальшому застосовувати для вивчення прикладних аспектів теорії військової педагогіки, вирішення завдань створення системи психолого-педагогічної та професійної підготовки науково-педагогічних працівників ВВНЗ Збройних Сил України як важливої складової підвищення якості військової освіти та компетентності офіцерських кадрів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
2. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: монографія. Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”, 2006. 332 с.
3. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. 192 с.
4. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя. Москва: Academia, 2002. 208 с.
5. Киричук О.В., Хорев І.В., Трусев Є.В., Карпова-Чемерис Л.І. Професійна педагогіка: навч. посіб. Київ: НАОУ, 2005. 120 с.
6. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе: Анализ зарубежного опыта. Москва: Знание, 1989. 80 с.
7. Костина Н.И. Профессионально-педагогическая подготовка преподавателя высшей школы США: автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.08. Белгород, 2000. 23 с.
8. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визначення закордонних кваліфікацій і дипломів: монографія. Київ: МАУП-МКА, 1997. 208 с.
9. Кузьмина Н.В. Способности, одаренность, талант учителя. Ленинград, 1985. 216 с.
10. Кузьмина Н.В., Реан А.А. Профессионализм педагогической деятельности. Санкт-Петербург, 1993. 172 с.
11. Лусс Е.Я. Актуальні проблеми педагогіки вищої військової школи. Харків: ХВУ, 2001. 423 с.
12. Маркова А.К. Психология профессионализма. Москва: Международный центр “Знание”, 1996. 308 с.

13. Навроцький О.І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства: Монографія. Харків: Основа, 2000. 240 с.
14. Нечаев Н.Н. Психолого-педагогические основы формирования профессиональной деятельности. Москва: МГУ, 1988. 166 с.
15. Нецадим М.І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика. Київ: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2003. 852 с.
16. Нецадим М.І. Системи підготовки військових фахівців у зарубіжних країнах // Військова освіта: Збірник наукових праць. Київ: МО України. – 2002.– № 9 – С. 76-103.
17. Новиков В.Н. Развитие теории и практики военно-педагогического образования. Москва: ВА РВСН им. Петра Великого, 1999. 167 с.
18. Олійник Л.В. Психолого-педагогічна компетентність військового керівника: навч. посіб. Київ: НУОУ, 2011. 188 с.
19. Пастухов В.П. Научно-педагогические кадры высшей школы. Киев: Вища школа, 1983. 313 с.
20. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи: монографія / Керівн. авт. кол. Н.В. Гузій. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 432 с.
21. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2004. 336 с.
22. Сластенин В.А. Педагогика: учебное пособие. Москва: Издательский дом “Академия”, 2002. 576 с.
23. Хорев І.О. Діяльність викладача як суб’єкта освітнього процесу. Київ: Науково-методичний центр вищої освіти, 2004. 195 с.
24. Хорев І.О. Дидактика вищої військової школи: навч. посіб. Київ: НАОУ, 2004. 160 с.
25. Чумичёв Н.Г. Критический анализ системы подготовки офицерского состава Вооруженных Сил США: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва: ВПА, 1980. 23 с.
26. Ягупов В.В. Теорія і методика військового навчання: монографія. Київ: Тандем, 2000. 380 с.
27. Barnett R. The idea of higher education. Milton Keynes: Open University Press, 1990. 244 p.
28. The Air Force Academy. Colorado Springs, 1990. 156 p.

REFERENCES

1. Vitvyzka, S.S. (2003) Osnovy pedagogiky vyschoy shkolu: metod. posib. [Framework of the higher educational pedagogy: methodological guide]. Kiev: Zentr navchalynoy literatyru. 316 (in Ukrainian).
2. Gura, O.I. (2006) Psihologo-pedagogichna kompetentnist vukladacha vuschogo navchalnogo zakladu: teoretiko-metodologichy aspekt: monografiyu [Psychological and pedagogical competence of the higher educational establishment teacher: theoretical and methodological aspect: monograph]. Zaporizhzhuy: GU “ZIDMU”. 332 (in Ukrainian).
3. Dubasenuyk, O.A. (2003) Profesiyna pidgotovka vchiteluy do pedagogichnoy diuylnosti: monografiyu [Professional training of a teacher for educational process: monograph]. Zhitomir: Zhitomirkiy derzh. ped. University. 192 (in Ukrainian).
4. Isaev, I.F. (2002) Professionalynno-pedagogicheskuy kultura prepodavatelyu [Professional and pedagogical culture of a teacher]. Moscow: Academia. 208 (in Russian).
5. Kirichuk, J.V., Horev, I.V., Trusov, E.V., Karpova-Chemeris, L.I. (2005) Profesiyna pedagogika: navch. posib. [Professional pedagogy: handbook]. Kiev: NADU. 120 (in Ukrainian).
6. Klarin, M.V. (1989) Pedagogicheskie tehnologuy v uchebnom protsessi: analiz zarubezhnogo oputa [Pedagogical technology in the educational process: analysis of international practices]. Moscow: Znanie. 80 (in Russian).

7. Kostina, N.I. (2000) Professionalno-pedagogicheskoy podgotovka prepodavately vusshey shkolu USA [Professional teacher training in the higher educational establishments of the USA]: avtoreferat dis... kand. ped. nauk: 13.00.08. . Belgorod. 23 (in Russian).
8. Korsak, K.V. (1997) Svitova vuscha osvita. Porivnuynnyy i vuznachennyy zakordonnyh kvalifikatsiy i diplomov: monografiyu [International higher education. Comparison and definition of foreign qualifications and degrees: monograph]. Kiev: MAUP-MKA. 208 (in Ukrainian).
9. Kuzmina, N.V. (1985) Sposobnosti, odarennost, talant uchiteluy [Abilities, aptitude and talent of a teacher]. Leningrad. 216 (in Russian).
10. Kuzmina, N.V., Rean, A.A. (1993) Professionalizm pedagogicheskoy deuytelnosti [Professionalism in the educational activity]. Sankt-Peterburg. 172 (in Russian).
11. Luss, E.Y. (2001) Aktualni problemu pedagogiku vyschoy viyskovoy shkolu [Current challenges of the higher military education pedagogy]. Harkiv: HVU. 423 (in Ukrainian).
12. Markova, A.K. (1996) Psihologiyu professionalizma [Psychology of professionalism]. Moscow: Mezhdunarodnyy zentr "Znanie". 308 (in Russian).
13. Navrozykiuy, O.I. (2000) Vyscha shkola Ukraine v umovah transformazii suspilystva: monografiyu [Higher education of Ukraine in the context of the society transformation: monograph]. Harkiv: Osnova. 240 (in Ukrainian).
14. Nechaev, N.N. (1988) Psihologo-pedagogicheskije osnovu formirovaniyu professionalnoi diuylnosti [Psychological and pedagogical framework of the professional activity formation]. Moscow: MGU. 166 (in Russian).
15. Neschadim, M.I. (2003) Viyskova osvita Ukraine: istoriyu, teoriyu, metodologiyu, praktika [Military education of Ukraine: history, theory, methodology and practice]. Kiev: Vudavnucho-poligrafichnuy zentr "Kievskiy university". 852 (in Ukrainian).
16. Neschadim, M.I. (2002) Sistemy pidgotovky viyskovuh fahivtsiv u zarubizhnyh krainah [Military experts training systems abroad] // Viyskova osvita: Zbirnik naukovuh prats. Kiev: MO Ukraine, № 9, S. 76-103. (in Ukrainian).
17. Novikov, V.N. (1999) Razvitie teorii i praktiki voenno-pedagogicheskogo obrazovaniy [Development of the theory and practice of the military pedagogical education]. Moscow: VA RVSN im. Petra Velikogo. 167 (in Russian).
18. Oleynik, L.V. (2011) Psihologo-pedagogichna kompetentnist viyskovogo kerivnyka: navch. posib. [Psychological and pedagogical competence of the military leader: handbook]. Kiev: NUOU. 188 (in Ukrainian).
19. Pastuhov, V.P. (1983) Nauchno-pedagogicheskije kadry vyschoy shkolu [Academic staff of the higher educational establishments] / Kiev: Vyscha shkola. 313 (in Russian).
20. Pedagogichna tvorchist, maysternist, professionalizm u systemi pidgotovky osvituynskyyh kadriv: zdobutky, poshuky, perspektyvy: monografiyu [Pedagogical creativity, skills and professionalism in the system of teachers' training: achievements, challenges and perspectives: monograph] (2015). / Kerivn. avt. kol. N.V. Guziy. Kiev: Vyd-vo NPU imeni M.P. Dragomanova. 432 (in Ukrainian).
21. Semychenko, V.A. (2004) Psihologiyu hedagogichnoy diuylnosti: navch. posib. [Psychology of education: handbook]. Kiev: Vyscha shkola. 336 (in Ukrainian).
22. Slastenin, V.A. (2002) Pedagogika: uchebnoe posobie [Pedagogy: handbook]. Moscow: Idatelyskiy dom "Academia". 576 (in Russian).
23. Horev, I.O. (2004) Diyalynist vykladacha yak subyektu osvitnyogo protzesu [Work of a teacher as a subject of the educational process]. Kiev: Naukovo-metodychnuy zentr vyschoy osvity. 195 (in Ukrainian).
24. Horev, I.O. (2004) Didaktika vyschoy viyskovoy shkolu: navch. posib. [Didactics of the higher military education: handbook]. Kiev: NAOU. 160 (in Ukrainian).
25. Chumichoyv, N.G. (1980) Krytycheskiy analiz sistemy podgotovky ofiterskogo sostava Vooruzhennyh Sil USA [Critical analysis of the US Army officers training system]: avtoreferat dis... kand. ped. nauk: 13.00.08. Moscow: VPA. 23 (in Russian).
26. Yagupov, V.V. (2000) Teoriya i metodyka viyskovogo navchannya: monografiyu [Theory

and methodology of the military training: monograph]. Kiev: Tandem. 380 (in Ukrainian).

27. Barnett, R. (1990) The idea of higher education. Milton Keynes: Open University Press. 244 p. (in English).

28. The Air Force Academy. (1990) Colorado Springs. 156 p. (in English).

РЕЗЮМЕ

Александр Васильев
Андрей Зельницкий,
кандидат педагогических наук, профессор
Владимир Олиферук
Надежда Шабатина,
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

Особенности системы подготовки к педагогической деятельности преподавателей военных учебных заведений США

В статье рассматриваются основные аспекты и особенности функционирования системы подготовки преподавателей к педагогической деятельности в высших военных учебных заведениях США. На основе анализа научных публикаций за данной проблематикой сформулированы тенденции развития системы подготовки преподавательского состава как непрерывного процесса профессионально-педагогического совершенствования и развития личности педагога. По результатам анализа опыта США по вопросам подготовки к педагогической деятельности и повышения профессиональной квалификации преподавателей предлагаются направления его использования в отечественных высших военных учебных заведениях.

Ключевые слова: педагогическая деятельность; преподаватель; профессионализм; компетентность; квалификация; континуум; высшее военное учебное заведение.

SUMMARY

Oleksandr Vasyliev
Andrii Zelnytskyi,
PhD (Pedagogical Sciences), Professor
Volodymyr Oliferuk
Nadiya Shabatina
National Defense University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskiy

Features of pedagogical training system for teachers of the military educational establishments in the USA

***Introduction.** Modern requirements for the quality of military education and the professionalism level of military personnel cause fundamental changes in the organization and content of the educational process, improvement of teaching and competence of teachers in higher military educational establishments.*

In the system of military education in Ukraine, the actual task is to create a modern system of pedagogical training and retraining of teachers applying the experience of leading US military educational establishments.

***Purpose.** The purpose of this article is to analyze the experience of the leading military educational establishments of the USA in the system of teaching staff professionalism training and*

development, to determine the directions of its use for teacher training in higher military educational establishments.

Methods. The general scientific methods of the research are as follows: analysis and synthesis, induction and deduction, a systematic approach to the problem and the article scientific accomplishment.

Results. It is known that the training of higher military educational institutions teachers in the USA is carried out in the system of continuous education according to the following scheme: postgraduate studies – performance of duties as a teacher assistant – participation in multi-level programs of teachers psychological and pedagogical training (certification continuums) – qualification "Higher School Teacher"- the work as the teacher.

The directions of use of the US experience for preparing teachers to pedagogical activity in higher military educational institutions of Ukraine are determined.

Originality. The results of the study are of practical significance for solving the problems of creating a perspective system of psychological, pedagogical and professional training for higher military educational institutions teachers in the Armed Forces of Ukraine as an important component of improving the quality of military education and competence of officer personnel.

Conclusion. The analysis of the functioning of the teacher training system for teaching in the military educational institutions of the United States is of scientific interest for further research on the applied aspects of the military pedagogy theory and the creation of a model of the system of vocational and pedagogical training of higher military educational institutions teachers of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: teaching; teacher; professionalism; expert knowledge; qualification; continuum; higher military educational establishment.